

ZAVRŠNI IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI AKCIONOG PLANA 2023-2025
PROGRAMA ZA NADZOR I KONTROLU VEKTORA 2023-2025,
ZA 2025. GODINU

Sadržaj

I UVODNI REZIME.....	3
II INFORMACIJA O NAPRETKU U POSTIZANJU OPERATIVNIH CILJEVA.....	5
III TABELA ZA IZVJEŠTAVANJE	11
IV NALAZI EVALUACIJE	18
V OSVRT NA PLANIRANA I UTROŠENA SREDSTVA	18
VI PREPORUKE ZA NAREDNI CIKLUS PLANIRANJA POLITIKE	18

I Uvodni rezime

Završni izvještaj o realizaciji Akcionog plana 2023-2025 Programa za nadzor i kontrolu vektora, za 2025. godinu je dokument koji će pružiti uvid u cjelokupni period implementacije ovog strateškog dokumenta i pružiti sažeti pregled njegovog značaja, rezultata i izazova. Izrada ovog izvještaja predviđena je Programom rada Vlade Crne Gore za 2026. godinu u Cilju 17 — Zdravlje građana i građanki je zalag za budućnost, pod oznakom TD 192.

Programom za nadzor i kontrolu vektora za period 2023-2025. godine predstavljene su jasno definisane obaveze nadležnih institucija i aktera i utvrđen akcioni plan za sprovođenje niza aktivnosti usmjerenih na ostvarenje postavljenih ciljeva, a sve u cilju zaštite zdravlja stanovništva Crne Gore, kao i zaštite zdravlja stočnog fonda u zemlji. Ovaj strateški dokument je usvojen za trogodišnji period i strukturno je izgrađen oko tri ključna operativna cilja, i to:

- ✓ Operativni cilj 1: Povećati stepen informisanosti o kontroli vektora i vektorskih bolesti u Crnoj Gori;
- ✓ Operativni cilj 2: Održati nizak stepen prevalencije oboljelih od vektorima prenosivih bolesti kod ljudi i domaćih životinja;
- ✓ Operativni cilj 3: Smanjiti rizik introdukcije i nastanjivanja invazivnih vektorskih vrsta na teritoriji Crne Gore.

Crna Gora, kao zemlja mediteranskog podneblja, izložena je povećanom riziku od širenja vektora i bolesti koje oni prenose. Ove bolesti — koje uzrokuju virusi, bakterije i paraziti prenošeni putem komaraca, pješčanih mušica, muva, kulikoida, krpelja, buva, grinja, puževa, vaški i drugih organizama — predstavljaju ozbiljnu prijetnju kako za zdravlje ljudi, tako i za zdravlje životinja. Među njima, lajšmanijaza, groznica Zapadnog Nila, krimsko-kongoanska hemoragična groznica, lajmska borelijoza i krpeljni meningoencefalitis izdvajaju se kao najrasprostranjenije u evropskom regionu, i dalje predstavljaju značajno opterećenje za javnozdravstvene sisteme mnogih zemalja.

Način na koji se ove bolesti šire zavisi od isprepletenog dejstva demografskih, ekoloških i društvenih okolnosti. Klima igra posebno važnu ulogu — utiče na to koliko dugo vektori opstaju, koliko se uspješno razmnožavaju, i koliko su aktivni tokom različitih perioda godine. Pored klimatskih uslova, na prisustvo i širenje vektora utiču i drugi elementi životne sredine: vrsta staništa, način na koji se koristi zemljište, primjena pesticida, kao i dostupnost domaćina kojima se vektori hrane.

Kontrola ovih bolesti od posebnog je značaja i u kontekstu evropskih integracija Crne Gore, s obzirom da usklađivanje nacionalnog sistema nadzora sa EU regulativama i direktivama u oblasti zaraznih i zoonotskih bolesti predstavlja jedan od uslova na putu ka članstvu u Evropskoj uniji.

Princip "jedno zdravlje" (One Health) predviđen je i samim Programom — kroz preporuke Globalnog odgovora Svjetske zdravstvene organizacije na kontrolu vektora (GVCR) — a i novi Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službeni list Crne Gore", br. 2/2026), u članu 11, tačka 6, predviđa unapređenje prevencije i kontrole zaraznih bolesti koje se prenose između ljudi, sa životinja i pod uticajem životne sredine.. Upravo iz tog razloga, sprovođenje ovog Programa kroz blisku saradnju Ministarstva zdravlja, Instituta za javno zdravlje, Specijalističke veterinarske laboratorije, Biotehničkog fakulteta i Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta Crne Gore — vidljivu kroz zajedničko sprovođenje eksperimenata, praćenje populacija vektora i sprovođenje edukativnih aktivnosti tokom izvještajnog perioda — predstavlja ne samo konkretnu primjenu principa "jedno zdravlje" (One Health) u praksi, već i stvarnu, operativnu saradnju na terenu.

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj u aprilu 2023. godine razmotrila i donijela Program za nadzor i kontrolu vektora sa Akcionim planom za period 2023-2025. godine, R.br: 07-501/23-1502/2 od 13. aprila 2023. godine. U Crnoj Gori, do donošenja navedene odluke nije postojao dokument koji razrađuje sveobuhvatnu državnu strategiju u cilju nadzora i kontrole nad vektorskim vrstama. Zbog toga je Program sa Akcionim planom nastao kao potreba da se unaprijedi stanje u ovoj oblasti, osnaže institucije posebno u dijelu za brzo reagovanje u incidentnim situacijama i na jednom mjestu objedini cjelokupni dosadašnji rad crnogorskih istraživača vezanih za ovu temu, odnosno isti, na dalje, stavi pod upravu i nadzor Ministarstva zdravlja Crne Gore.

Program je usklađen sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti ("Sl. list CG", br. 91/2025, 121/2025 i 31/2026.; Zakonom o veterinarstvu ("Sl. list CG", br. 30/2012, 48/2015, 57/2015, 52/2016, 43/2018); Pravilnikom o klasifikaciji zaraznih bolesti životinja; Pravilnikom o mjerama za sprečavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje zarazne bolesti plavog jezika; i sa Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Sl. list CG", br. 12/2018 i 64/2020), koji je važio u vrijeme donošenja Programa. Tokom izvještajnog perioda došlo je do značajne zakonodavne promjene u ovoj oblasti: navedeni zakon zamijenjen je novim Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Sl. list CG", br. 2/2026 od 05.01.2026. godine, na snazi od 13.01.2026. godine). Novi zakon (čl. 27) zadržava obavezu Ministarstva zdravlja da rješenjem utvrdi koje zdravstvene ustanove, pravna lica i preduzetnici ispunjavaju uslove za vršenje mjera dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije (DDD), ali uvodi i novinu — rješenje se sada objavljuje "u Službenom listu Crne Gore i na internet stranici Ministarstva", čime se po prvi put propisuje i obaveza javne, onlajn dostupnosti ove evidencije.

Sam Program podržava primjenu smjernica Evropske unije, kroz "Smjernice za nadzor invazivnih i autohtonih vrsta komaraca" Evropskog centra za prevenciju i kontrolu bolesti i "Globalni odgovor na kontrolu vektora 2017-2030" (GVCR) Svjetske zdravstvene organizacije, usvojen Rezolucijom WHA 70.16. Program doprinosi i ostvarenju Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030 (strateški cilj 1.2, mjera 1.2.2, podmjere 1.2.2.12 i 1.2.2.13), a usklađen je i sa Direktivom o zoonozama 2003/99/EC. Program obuhvata tri operativna cilja: (1) povećanje stepena informisanosti o kontroli vektora i vektorskih bolesti u Crnoj Gori; (2) održavanje niskog stepena prevalencije oboljelih od vektorima prenosivih bolesti kod ljudi i domaćih životinja; i (3) smanjenje rizika introdukcije i nastanjivanja invazivnih vektorskih vrsta na teritoriji Crne Gore.

Izvještajni period obilježila je i značajna zakonodavna promjena od strateškog značaja za cjelokupnu oblast: usvajanje novog Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti. Pored toga, Institut za javno zdravlje Crne Gore je, u okviru odgovora dostavljenih za potrebe ovog izvještaja, dostavio i nalaze entomološkog nadzora nad komarcima sprovedenog tokom sezone 2025. godine u saradnji sa Glavnim gradom Podgorica — aktivnost koja nije bila predviđena Akcionim planom, ali neposredno doprinosi ostvarenju Operativnih ciljeva 1 i 2. Nadzor je obuhvatio 10 lokacija na teritoriji Podgorice, sa redovnim testiranjem uhvaćenih komaraca na prisustvo virusa Zapadnog Nila (WNV) — pri čemu prisustvo virusa nije detektovano ni u jednom uzorku tokom 2025. godine. Praćenje je pokazalo izražen sezonski obrazac populacije Aedes komaraca, sa maksimumom početkom jula, dok je populacija Culex vrste pokazala stabilniji tok tokom sezone. Na osnovu ovih nalaza, formulisane su konkretne preporuke za sezonu 2026 (detaljnije u narednom poglavlju, Operativni cilj 2).

Detaljan pregled ostvarenog napretka po operativnim ciljevima, uključujući finansijske pokazatelje i ukupnu stopu realizacije, dat je u narednom poglavlju.

II Informacija o napretku u postizanju operativnih ciljeva

Ovaj Završni izvještaj sadrži pregled svih aktivnosti definisanih Akcionim planom za cjelokupan period 2023-2025. godine, razvrstanih prema tri kategorije realizacije — realizovano, djelimično realizovano i nerealizovano — na osnovu informacija dobijenih od Instituta za javno zdravlje Crne Gore, Specijalističke veterinarske laboratorije i Biotehničkog fakulteta.

Ukupno planirana finansijska sredstva za sprovođenje Programa iznose 47.700 € (2023: 3.400 €; 2024: 23.400 €; 2025: 20.900 €), iz redovnog budžeta zdravstvenog sistema Crne Gore, raspoređeno po operativnim ciljevima (cilj 1: 2.100 €; cilj 2: 41.600 €; cilj 3: 4.000 €). Prema rješenjima o isplati dostavljenim za potrebe ovog izvještaja, do sada je realizovano 33.000 € (69,2% planiranih sredstava) — Institutu za javno zdravlje isplaćeno je 17.500 € (aktivnosti 2.2, 2.4, 2.5, 2.12 i 3.1), Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji isplaćeno je 15.500 € (aktivnosti 2.6 i 2.7). Detaljan pregled po aktivnostima dat je u tabeli za izvještavanje (poglavlje III).

Ovaj Završni izvještaj o realizaciji Akcionog plana 2023-2025 Programa za nadzor i kontrolu vektora, predstavlja sveobuhvatan pregled sprovedenih aktivnosti za cjelokupan trogodišnji period važenja Programa (2023-2025), postignutih rezultata, kao i izazova na putu ostvarivanja postavljenih ciljeva.

Prema Godišnjem izvještaju za 2024. godinu, tokom perioda 2023-2024. od ukupno 18 planiranih aktivnosti realizovano je 11 (61,1%), djelimično su realizovane 2 aktivnosti (11,1%), a nije realizovano 5 aktivnosti (27,7%), uglavnom zbog nedostatka finansijskih sredstava. Poseban izvještaj za 2023. godinu nije rađen, jer je Program usvojen tek u drugom kvartalu te godine, pa je 2023. godina obuhvaćena Godišnjim izvještajem za 2024.

Za cio period 2023-2025, od ukupno 21 planiranih aktivnosti, realizovano je 13 (61,9%), djelimično je realizovano 3 (14,3%), a nije realizovano 5 (23,8%).

Kratak osvrt na planirana i realizovana finansijska sredstva proistekla iz Akcionog plana za period 2023-2025. godine:

Godina	Planirana sredstva	Utrošena sredstva
2023-2025	47.700,00 €	33.000,00 €

Tabela br. 1: Prikaz ukupno planiranih i utrošenih sredstava

Operativni cilj 1: Povećati stepen informisanosti o kontroli vektora i vektorskih bolesti u Crnoj Gori

Indikator učinka 2023-2025: U okviru ovog cilja planirano je da broj subjekata kojima je IJZCG dostavio podatke iz baze podataka dostigne minimum 25 do kraja 2025. godine (početna vrijednost 0 u 2022, srednja vrijednost 10).

Ostvarenje indikatora: S obzirom na obim aktivnosti sprovedenih u okviru ovog operativnog cilja tokom 2025. godine — uključujući redovno ažuriranje baze i dostavljanje podataka većem broju institucija i saradnika — može se zaključiti da je srednja ciljna vrijednost indikatora (10 subjekata) ostvarena.

Sve aktivnosti iz Operativnog cilja 1. vezane su za formiranje i održavanje baze podataka za vektore i za utvrđene vektorske bolesti, odnosno objedinjavanje podataka koje imaju ključne institucije, uključujući i „stare podatke“ i rezultate novih istraživanja. Bazu podataka vodi i organizuje Institut za javno zdravlje Crne Gore, koja se ažurira kontinuirano. Tokom cjelokupnog perioda 2023-2025, ključna dostignuća uključuju formiranje same baze podataka, izradu forme i uputstva za dostavljanje podataka o vektorskim bolestima (aktivnost 1.3), kao i redovno dostavljanje podataka od strane Instituta u dijelu koji je izvodljiv (aktivnost 1.4). Dio baze koji se odnosi na vektore obogaćen je u 2025. godini i nalazima entomološkog nadzora sprovedenog u saradnji sa Glavnim gradom Podgorica.

Aktivnost 1.2 (izrada forme i uputstva za dostavljanje podataka o vektorima) ostaje nerealizovana i predstavlja sistemsku, a ne administrativnu prepreku: Institut za javno zdravlje nije mogao uputiti formu privrednim subjektima koji obavljaju DDD djelatnost jer ne postoji dostupan registar predmetnih subjekata, iako rješenja o ispunjenosti uslova za tu djelatnost izdaje samo Ministarstvo zdravlja. Ovo je posebno značajno u svjetlu novog Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti (čl. 27), koji sada izričito propisuje obavezu objave ove evidencije i na internet stranici Ministarstva — čime bi se, uspostavljanjem te evidencije, istovremeno ispunila i zakonska obaveza i otklonila prepreka za realizaciju aktivnosti 1.2.

Epidemiološki podaci — broj oboljelih od vektorskih bolesti i incidencija (na 100.000 stanovnika), 2016-2025 (izvor: IJZCG):

Godina	Broj oboljelih	Incidencija / 100.000
2016.	19	3,1
2017.	12	1,9
2018.	18	2,9
2019.	16	2,6
2020.	7	1,2
2021.	6	1,0
2022.	9	1,5
2023.	16	2,6
2024.	8	1,3
2025.	15	2,4

Podaci pokazuju da broj oboljelih od vektorskih bolesti varira iz godine u godinu, bez jasnog trenda opadanja ili rasta — u 2025. godini registrovano je 15 oboljelih (incidencija 2,4/100.000), što je u okvirima uobičajenih godišnjih oscilacija zabilježenih tokom posljednje decenije.

Grafikon 1: Realizacija aktivnosti Operativnog cilja 1 (2023-2025)

Operativni cilj 2: Održati nizak stepen prevalencije oboljelih od vektorima prenosivih bolesti kod ljudi i domaćih životinja

Indikator učinka 2023-2025: Planirano je da broj oboljelih ljudi od vektorima prenosivih bolesti ne pređe 24 (početna vrijednost 16 u 2019. godine, srednja vrijednost 20), a da broj oboljelih životinja ne pređe 80 (početna vrijednost 43 u 2021. godine, srednja vrijednost 70).

Ostvarenje indikatora: Ciljna vrijednost za ljude je ostvarena — prema podacima IJZCG, u 2025. godini registrovano je 15 oboljelih, što je ispod ciljnih 24. Za životinje, ostvarenje indikatora nije potvrđeno — nemamo tačan, ažuriran broj oboljelih životinja za 2025. godinu od SVL, pa se ne može sa sigurnošću utvrditi da li je ciljna vrijednost (≤ 80) dostignuta.

Od najvećeg značaja za ostvarenje ovog cilja bila je realizacija aktivnosti osnivanja Komisije za nadzor i kontrolu vektora, formirane Rješenjem Ministarstva zdravlja broj: 8-501/22-1770/18, dana 21.12.2023. godine. Komisija je dalje prepoznata kao nosilac niza aktivnosti iz Akcionog plana, uključujući izradu plana (aktivnost 2.2) i sprovođenje eksperimenata (aktivnost 2.4) provjere efikasnosti savremenih sistema kontrole vektora, realizovanih uz učešće Biotehničkog fakulteta, dok je nabavku potrebne opreme i materijala (aktivnost 2.3) samostalno sprovodio Institut za javno zdravlje.

Na osnovu zaključaka ovih eksperimenata, formulisana je preporuka za uvođenje larvicida na bazi *Bacillus thuringiensis israelensis* (Bti) u redovnu praksu suzbijanja vektora (aktivnost 2.5). Ova preporuka dodatno je potkrijepljena nalazima entomološkog nadzora nad komarcima sprovedenog tokom sezone 2025. godine u saradnji sa Glavnim gradom Podgorica, koji je obuhvatio 10 lokacija na urbanom području grada. Nadzor je pokazao da populacija *Aedes* komaraca bilježi izražen

sezonski maksimum početkom jula, sa novim pikom u avgustu, dok populacija Culex vrste pokazuje stabilniji, ujednačeniji obrazac tokom sezone, sa maksimumom sredinom juna. Lokaliteti Donja Gorica i Blok V pokazali su se kao posebno receptivni za obje vrste, dok su Zabjelo i Centar izraženiji po prisustvu Culex vrste. Testiranje uhvaćenih komaraca na virus Zapadnog Nila (WNV) nije potvrdilo prisustvo virusa ni u jednom uzorku tokom 2025. godine, što predstavlja povoljan nalaz sa aspekta javnog zdravlja. Na osnovu ovih nalaza, preporučeno je sprovođenje redovnih tretmana šahtova i atmosferske kanalizacije biološkim larvicidom Bti, od aprila do oktobra, jednom mjesečno — nabavka potrebnih preparata, međutim, nije sprovedena ni u 2024. ni u 2025. godini, zbog obezbjeđivanja sredstava krajem 2025. godine.

Aktivnosti 2.6 i 2.7 (godišnji programi i sprovođenje praćenja populacije krpeljima) realizovane su tokom 2025. godine. Specijalistička veterinarska laboratorija je početkom marta 2025. donijela „Program mjera za blagovremeno otkrivanje vektorskih bolesti koje prenose krpelji za 2025. godinu“, kojim je uspostavljen entomološki nadzor na sentinel lokacijama u sva tri regiona Crne Gore, laboratorijski protokol zasnovan na PCR tehnici za detekciju uzročnika lajmske bolesti (*Borrelia burgdorferi sensu lato*) i krimsko-kongoanske hemoragične groznice, kao i protokol brzog izvještavanja javnog zdravstva (24-48 sati za pozitivne nalaze). Program je sproveden u periodu mart-novembar 2025. godine, u opštinama Žabljak i Bijelo Polje (sjeverni region), Podgorica, Golubovci i Tuzi (centralni region) i Ulcinj i Bar (primorski region), tokom kojeg je prikupljeno i molekularno ispitano 79 krpelja, sa pojedinačnim izvještajima dostavljenim Ministarstvu zdravlja.

Aktivnosti 2.8 i 2.9 (izrada i sprovođenje programa za blagovremeno otkrivanje bolesti koje prenose pješčane mušice), čiji je rok bio predviđen za 2025. godinu, nijesu realizovane. Specijalistička veterinarska laboratorija je to i potvrdila u svom odgovoru, bez dodatnog obrazloženja razloga.

Aktivnosti edukacije i medijske kampanje (2.10-2.13) u potpunosti su realizovane tokom cijelog perioda. Programi i planovi edukacija izrađeni su na Biotehničkom fakultetu i Institutu za javno zdravlje tokom 2023. i 2024. godine, prilagođeni različitim ciljnim grupama građana. U 2025. godini, sprovođenje edukacija je promijenilo modalitet — umjesto ciljanih radionica, sprovedena je opšta edukacija stanovništva distribucijom informativnog materijala „Uputstvo za smanjenje broja komaraca u životnom okruženju“ svim mjesnim zajednicama Glavnog grada i nadležnom sekretarijatu. Medijska kampanja „Kad nema vode komarac ne bode“, pokrenuta u maju 2024. godine, nastavljena je i tokom 2025. godine kroz dalju distribuciju edukativno-informativnog materijala.

**Grafikon 2: Realizacija aktivnosti
Operativnog cilja 2 (2023-2025)**

Operativni cilj 3: Smanjiti rizik introdukcije i nastanjivanja invazivnih vektorskih vrsta na teritoriji Crne Gore

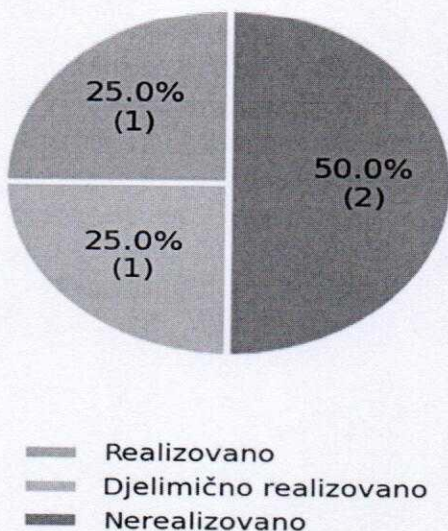
Indikator učinka 2023-2025: Planirano je da regulativa u oblasti invazivnih vektorskih vrsta pređe put od nepostojanja zakonskog akta (početna vrijednost), preko izrađenih (srednja vrijednost), do usvojenih zakonskih propisa koji regulišu ovu oblast (ciljna vrijednost).

Ostvarenje indikatora: Ciljna vrijednost nije u potpunosti ostvarena do kraja perioda. Protokol za brzi odgovor na pojavu invazivnih vektorskih vrsta — akt koji specifično reguliše ovu oblast — nalazi se u fazi izrade (djelimično realizovan), ali još nije usvojen. Indikator je tako trenutno na nivou "izrađeni" (srednja vrijednost), a ne "usvojeni" (ciljna vrijednost).

Rad na izradi Protokola za brzi odgovor na pojavu invazivnih vektorskih vrsta (aktivnost 3.1) i na njegovoj daljoj dostavi relevantnim institucijama (aktivnost 3.2) je u toku. Prema odgovoru Instituta za javno zdravlje, sredstva planirana Akcionim planom Institutu su doznačena tek u oktobru 2025. godine, neposredno pred istek Programa, čime je izostalo dovoljno vremena za pribavljanje mišljenja svih uključenih institucija (Komisije, Specijalističke veterinarske laboratorije i Biotehničkog fakulteta) i finalizaciju dokumenta u planiranom roku. Prema trenutnim procjenama, završetak ove aktivnosti očekuje se do kraja 2026. godine.

Nasuprot tome, aktivnost 3.3 predstavlja jedno od najznačajnijih dostignuća ovog Programa u cjelini: predlog izmjene Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, čija je izrada bila u toku tokom 2024. i 2025. godine, rezultirao je usvajanjem potpuno novog zakona. Novi Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti objavljen je u „Službenom listu Crne Gore“, broj 2/2026, od 05.01.2026. godine, a stupio je na snagu 13.01.2026. godine. Ovim je aktivnost 3.3 u potpunosti realizovana, a indikator učinka Operativnog cilja 3 („Regulativa u oblasti invazivnih vektorskih vrsta“) suštinski se približio svojoj ciljnoj vrijednosti („Usvojeni zakonski propisi kojim se reguliše ova oblast“). Riječ je o rezultatu od strateškog značaja za cjelokupnu oblast nadzora i kontrole vektora u Crnoj Gori, s obzirom da novousvojeni zakon, pored ostalog, po prvi put propisuje i obavezu javne objave evidencije DDD subjekata na sajtu Ministarstva zdravlja — što direktno doprinosi i otklanjanju prepreke identifikovane kod aktivnosti 1.2.

Grafikon 3: Realizacija aktivnosti Operativnog cilja 3 (2023-2025)

III

Tabela za izvještavanje

OPERATIVNI CILJ 1: Povećati stepen informisanosti o kontroli vektora i vektorskih bolesti u Crnoj Gori

Operativni cilj 1	
Indikator učinka: Broj subjekata kojima je IJZCG dostavio podatke iz baze podataka	
Početna vrijednost: 0 (2022)	Srednja vrijednost: 10 Ciljna vrijednost: Minimum 25

Aktivnost	Indikator rezultata i postignute vrijednosti	Institucije odgovorne za sprovođenje	Datum početka	Planirani rok završetka	Status realizacije	Novi realizacije	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
1.1. Formiranje objedinjene nacionalne baze podataka o vektorima i vektorskim bolestima	Formirana baza podataka	IJZCG	IIIQ 2023	Kontinuirano	Realizovano	/	2.100e (700e 2023, 700e 2024, 700e 2025)	/	Budžet IJZCG	Kontinuirano ažuriranje baze podataka o vektorima i vektorskim bolestima.
1.2. Izrada forme i uputstva za dostavljanje podataka za bazu o vektorima	Izrađena forma	IJZCG	IIIQ 2023	IVQ 2023	Nerealizovano	/	0	/	Redovna sredstva	Ustupiti IJZCG evidenciju izdatih DDD rješenja, u skladu sa čl. 27 novog Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti.
1.3. Izrada forme i uputstva za dostavljanje podataka za bazu o vektorskim bolestima	Izrađena forma	SVL; IJZCG; Komisija za nadzor i kontrolu vektora	IVQ 2023	IVQ 2023	Realizovano	/	0	/	Redovna sredstva	
1.4. Dostavljanje popunjene forme za bazu podataka u realnom vremenu / po završenoj aktivnosti/tretmanu	Baza podataka dopunjena; broj dostavljenih podataka	IJZCG; SVL; Komisija; lokalne samouprave i preduzeća lokalne samouprave; DDD kompanije; naučne institucije	IVQ 2023	Kontinuirano	Djelimično realizovano	/	0	/	Redovna sredstva	Uspostaviti dostavljanje podataka i od DDD kompanija, nakon rješavanja pitanja iz aktivnosti 1.2.

OPERATIVNI CILJ 2: Održati nizak stepen prevalencije oboljelih od vektorima prenosivih bolesti kod ljudi i domaćih životinja

Operativni cilj 2	
Indikator učinka: 1) Broj oboljelih ljudi; 2) Broj oboljelih životinja	
Početna vrijednost: 16 (2019, IJZCG) / 43 (2021, SVL) Srednja vrijednost: 20 / 70 Ciljna vrijednost: ≤24 / ≤80	

Aktivnost	Indikator postignute vrijednosti	Institucije odgovorne za sprovođenje	Datum početka	Planirani rok završetka	Status realizacije	Novi realizacije	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
2.1. Formiranje Komisije za nadzor i kontrolu vektora	Formirana Komisija	MZD, IJZCG, BTF, PMF-B, SVL	IQ 2023	IQ 2023	Realizovano	/	0	/	-	Donijeti novo o rješenje formiranju Komisije za nadzor i kontrolu vektora, radi ažuriranja sastava usljed odsustva pojedinih članova.
2.2. Izrada plana sprovođenja eksperimenata provjere efikasnosti savremenih sistema kontrole vektora	Izrađen plan	Komisija: IJZCG, BTF, PMF-B, SVL, MZD	IIIQ 2023	Kontinuirano	Realizovano	/	3.000e (2023, 2024, 2025)	3.000e (1000e 2023, 1000e 2024, 1000e 2025)	Budžet MZD	Nastaviti kontinuirano sprovođenje eksperimenata i redovnu nabavku opreme, stalnog praćenja i unapređenja efikasnosti metoda suzbijanja vektora.

Aktivnost	Indikator rezultata i postignute vrijednosti	Institucije odgovorne za sprovođenje	Datum početka	Planirani rok završetka	Status realizacije	Novi rok realizacije	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke naredni period
2.3. Nabavka opreme i materijala za sprovođenje eksperimenata	Broj nabavljene opreme i materijala	IJZCG	IIIQ 2023	Kontinuirano	Realizovano	/	3.600e (1.200e 2023, 1.200e 2024, 1.200e 2025)	/	Budžet IJZCG	Nastaviti kontinuirano sprovođenje eksperimenata i redovnu nabavku opreme, radi stalnog praćenja i unapređenja efikasnosti metoda suzbijanja vektora.
2.4. Sprovođenje eksperimenata efikasnosti savremenih sistema kontrole vektora	Broj sprovedenih eksperimenata	Komisija: BTF; IJZCG	IIIQ 2023	IVQ 2025	Realizovano	/	1.500e (500e 2023, 500e 2024, 500e 2025)	1.500e	Budžet MZD	Nastaviti kontinuirano sprovođenje eksperimenata i redovnu nabavku opreme, radi stalnog praćenja i unapređenja efikasnosti metoda suzbijanja vektora.
2.5. Uvođenje u praksu provjereno savremenih sistema kontrole vektora	Broj sistema vektora kontrole uvedenih u praktičnu primjenu	IJZCG	IIIQ 2024	IVQ 2025	Djelimično realizovano	/	10.000e (9.000e 2024, 1.000e 2025)	10.000e	Budžet MZD	Obezbijeđena su sredstva što omogućava nabavku preparata i sprovođenje redovnih tretmana štetoča i atmosferske kanalizacije obezbijediti potpunu realizaciju

Aktivnost	Indikator rezultata postignute vrijednosti	Institucije odgovorne za sprovođenje	Datum početka	Planirani rok završetka	Status realizacije	Novi rok realizacije	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke naredni period
2.6. Izrada godišnjih programa mjera za blagovremeno otkrivanje vektorskih bolesti koje prenose krpelji	Izrađeni godišnji programi za 2024. i 2025. godinu	Komisija; SVL, IJZCG, MZD	IQ 2024/IQ 2025	IIQ 2024/IIQ 2025	Realizovano	/	1.000e 2024, 500e 2025	500e (22.12.2025. SVL)	Budžet MZD	Nastaviti godišnju izradu programa mjera prije početka sezone aktivnosti krpelja, po uzoru na blagovremenu izradu Programa za 2025. godinu.
2.7. Sprovođenje programa praćenja populacije krpeljima i kontrola bolesti izazvane krpeljima	Sprovedeni programi za 2024. i 2025. godinu	Komisija; SVL, IJZ, MZD	IIQ 2024	IIIQ 2025	Realizovano	/	15.000e (7.500e 2024, 7.500e 2025)	15.000e (7.500e SVL – 27.5.2024, 7.500e SVL – 22.12.2025)	Budžet MZD	Nastaviti sprovođenje programa na godišnjem nivou, uz obezbjeđenje planiranih budžetskih sredstava Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji, s obzirom da je program za 2025. finansiran iz sopstvenih sredstava SVL
2.8. Izrada godišnjih programa mjera za blagovremeno otkrivanje bolesti koje prenose pješčane mušice	Izrađen godišnji program za 2025. godinu	Komisija; SVL, IJZCG, MZD	IQ 2025	IIQ 2025	Nerealizovano	/	500e	/	Budžet MZD	Izraditi program mjera za blagovremeno otkrivanje bolesti koje prenose pješčane mušice, po

Aktivnost	Indikator rezultata postignute vrijednosti	Institucije odgovorne za sprovođenje	Datum početka	Planirani rok završetka	Status realizacije	Novi rok realizacije	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
2.9. Sprovođenje programa praćenja populacije pješčanih mušica	Sproveden program	Komisija: SVL, IZCG, MZD	IIQ 2025	IIIQ 2025	Nerealizovano	/	3.000e	/	Budžet MZD	uzor na blagovremenu izradu Programa za krpelje za 2025. godinu (aktivnost 2.6).
2.10. Izrada programa edukacija	Izrađen program edukacija sa priloženim materijalima, ispitnim pitanjima	Komisija: IZCG, BTF, SVL, PMF-B	IIQ 2023	IVQ 2023	Realizovano	/	-	/	Redovna sredstva	Sprovedeni program praćenja populacije pješčanih mušica, uzor na uspješno sproveden program praćenja krpelja (aktivnost 2.7), uz obezbjeđenje planiranih budžetskih sredstava kako se ne bi ponovila situacija u kojoj nadležna institucija realizaciju finansira iz sopstvenih sredstava.
										Periodično ažurirati sadržaj programa edukacija, u skladu sa novim saznanjima o vektorima i bolestima.

Aktivnost	Indikator postignute vrijednosti	Institucije odgovorne za sprovođenje	Datum početka	Planirani rok završetka	Status realizacije	Novi realizacije	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke naredni period
2.11. Izrada plana sprovođenja edukacija	Izrađen plan edukacija	Komisija: IJZCG, BTF, PMF- B, SVL	IIIQ 2023	IVQ 2023	Realizovano	/	-	/	Redovna sredstva	/
2.12. Sprovođenje edukacija	Broj održanih edukacija; broj polaznika edukacija	Komisija: IJZCG, BTF, PMF- B, SVL	IQ 2024	Kontinuirano	Realizovano	/	4.000e (2.000e 2024, 2.000e 2025)	2.000e	Budžet MZD	Nastaviti kontinuirano sprovođenje edukacija, uz evaluaciju efikasnosti opšte edukacije stanovništva u odnosu na ranije ciljane radionice.
2.13. Sprovođenje medijske kampanje o vektorima i vektorskim bolestima	Broj medijskih objava, gostovanja u medijima i sl.	IJZCG, MZD	IIIQ 2023	IVQ 2025	Realizovano	/	0	/	Redovna sredstva	Nastaviti i po mogućnosti proširiti medijsku kampanju, uz procenje njenog dometa i uticaja na svijest građana.

OPERATIVNI CILJ 3: Smanjiti rizik introdukcije i nastanjivanja invazivnih vektorskih vrsta na teritoriji Crne Gore

Operativni cilj 3
Indikator učinka: Regulatoriva u oblasti invazivnih vektorskih vrsta
Početna vrijednost: nepostojanje zakonskog akta Srednja vrijednost: izrađeni zakonski propisi Ciljna vrijednost: usvojeni zakonski propisi

Aktivnost	Indikator rezultata postignute vrijednosti	Institucije odgovorne za sprovođenje	Datum početka	Planirani rok završetka	Status realizacije	Novi rok realizacije	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
3.1. Izrada Protokola za brzi odgovor na pojavu invazivnih vektorskih vrsta	Izrađen Protokol	Komisija: IJZCG, SVL, BTF	IIIQ 2023	IIIQ 2024	Djelimično realizovano	IVQ 2025 – IQ 2026	1.000e (2024)	1.000e	Budžet MZD	Obezbijedena su sredstva za izradu Protokola – uz finalizovati izradu uz blagovremeno pribavljanje mišljenja svih uključenih subjekata (Komisije, SVL i BTF).
3.2. Dostava Protokola relevantnim institucijama	Broj institucija kojima je dostavljen Protokol	Komisija: IJZCG, SVL, BTF	IIIQ 2024	IVQ 2024	Nerealizovano	IVQ 2025 – IQ 2026	0	/	Redovna sredstva	Dostaviti Protokol svim relevantnim institucijama odmah po njegovom usvajanju.
3.3. Izrada predloga izmjene Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti	Izrađen predlog izmjene usvojen novi zakon	Komisija: MZD	IVQ 2024	IVQ 2025	Realizovano	/	0	/	Redovna sredstva	Novi zakon usvojen i objavljen 05.01.2026, na snazi od 13.01.2026.
3.4. Sprovođenje evaluacije Programa za nadzor i kontrolu vektora 2023-2025	Sprovedena izrađen evaluaciji	Ministarstvo zdravlja	IVQ 2025	IQ 2026	Nerealizovano	/	3.000e	/	Budžet MZD	

IV NALAZI EVALUACIJE

Nije sprovedena evaluacija Programa.

V OSVRT NA PLANIRANA I UTROŠENA SREDTVA

Za realizaciju aktivnosti definisanih Programom za nadzor i kontrolu vektora 2023-2025 sa Akcionim planom 2023-2025, planirana su finansijska sredstva prvenstveno iz budžeta zdravstvenog sistema Crne Gore. Za period obuhvaćen Akcionim planom planirana su sredstva u ukupnom iznosu od 47.700,00 €. Za razliku od dijela aktivnosti koje nijesu realizovane, značajan dio planiranih sredstava je i utrošen — do izrade ovog izvještaja realizovano je 33.000,00 € (69,2% planiranih sredstava), isplaćenih Institutu za javno zdravlje i Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji za sprovođenje niza aktivnosti iz Akcionog plana.

Godina	Planirana sredstva	Utrošena sredstva
2023-2025	47.700,00 €	33.000,00 €

Tabela: Prikaz ukupno planiranih i utrošenih sredstava

VI PREPORUKE ZA NAREDNI CIKLUS PLANIRANJA POLITIKE

Baza podataka o vektorima i vektorskim bolestima (aktivnosti 1.1, 1.3)

Nastaviti kontinuirano ažuriranje baze podataka o vektorima i vektorskim bolestima (aktivnost 1.1), uključujući i podatke iz svih sprovedenih nadzora, kao što je entomološki nadzor sproveden u saradnji sa Glavnim gradom Podgorica. Unaprijediti sistem dostavljanja podataka o vektorskim bolestima u narednom periodu (aktivnost 1.3).

Ustupanje evidencije DDD subjekata Institutu za javno zdravlje (aktivnosti 1.2, 1.4)

Jedna od ključnih prepreka utvrđenih tokom sprovođenja Programa jeste nemogućnost Instituta za javno zdravlje da uspostavi redovnu komunikaciju sa privrednim subjektima koji obavljaju poslove dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije (DDD) — usljed čega aktivnost 1.2 nije realizovana, a aktivnost 1.4 je realizovana samo u dijelu koji je izvodljiv bez podataka od DDD kompanija. Iako rješenja o ispunjenosti uslova za obavljanje ove djelatnosti izdaje isključivo Ministarstvo zdravlja, Institut do sada nije imao pristup objedinjenoj evidenciji tih subjekata, pa formu i uputstvo za dostavljanje podataka nije bilo kome uputiti. Ovaj problem dobija dodatnu težinu usvajanjem novog Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Sl. list CG", br. 2/2026), čiji član 27 sada izričito propisuje da se rješenje o ispunjenosti uslova za DDD djelatnost objavljuje ne samo u Službenom listu, već i na internet stranici Ministarstva zdravlja.

Preporuka: Ministarstvo zdravlja treba da obezbijedi Institutu za javno zdravlje pristup evidenciji izdatih DDD rješenja, radi operacionalizacije aktivnosti 1.2 i 1.4, i da, u skladu sa članom 27 novog zakona, obezbijedi i javnu objavu te evidencije na sajtu Ministarstva.

Komisija za nadzor i kontrolu vektora (aktivnost 2.1)

Donijeti novo rješenje o formiranju Komisije za nadzor i kontrolu vektora, radi ažuriranja sastava usljed odsustva pojedinih članova.

Eksperimenti i uvođenje sistema kontrole vektora u praksu (aktivnosti 2.2-2.5)

Aktivnosti planiranja, nabavke i sprovođenja eksperimenata provjere efikasnosti sistema kontrole vektora (aktivnosti 2.2-2.4) pokazale su se kao osnova za dalje, konkretne mjere u praksi — rezultati sprovedenih eksperimenata direktno su doveli do stručne preporuke za primjenu Bti larvicida (aktivnost 2.5). Ovakav ciklus — od eksperimenta do konkretne preporuke i njene primjene — treba nastaviti sprovoditi svake godine, bez obzira na eventualne promjene u raspoloživim sredstvima, kadru ili drugim okolnostima, s obzirom da kontinuitet ovih aktivnosti direktno utiče na efikasnost praćenja i suzbijanja vektora u narednim sezonama.

Praćenje krpelja (aktivnosti 2.6-2.7)

Nastaviti praksu blagovremene godišnje izrade programa mjera za otkrivanje vektorskih bolesti koje prenose krpelji (aktivnost 2.6), po uzoru na Program za 2025. godinu, koji je donesen već početkom marta — prije samog početka sezone aktivnosti ovog vektora — čime se obezbjeđuje da laboratorijski protokol i sentinel lokacije budu spremni na vrijeme.

Nastaviti sprovođenje programa praćenja populacije krpelja i kontrole bolesti izazvanih krpeljima na godišnjem nivou, kao uspješan model saradnje uspostavljen tokom 2025. godine (aktivnost 2.7).

Praćenje pješčanih mušica (aktivnosti 2.8-2.9)

Izraditi i sprovesti program mjera za blagovremeno otkrivanje vektorskih bolesti koje prenose pješčane mušice (aktivnosti 2.8 i 2.9), koje nijesu realizovane u izvještajnom periodu, po uzoru na uspješno sproveden program praćenja populacije krpelja (aktivnosti 2.6-2.7).

Edukacije i medijska kampanja (aktivnosti 2.10-2.13)

Nastaviti sa kontinuitetom u obrazovnim i komunikacionim aktivnostima Programa (izrada i sprovođenje programa edukacija, kao i medijska kampanja), uz periodičnu evaluaciju njihove efikasnosti — posebno u svjetlu promjene modaliteta sprovođenja edukacija tokom 2025. godine (aktivnost 2.12), kako bi se utvrdilo da li opšta edukacija stanovništva postiže isti ili bolji efekat u odnosu na prethodno korišćene ciljane radionice.

Protokol za brzi odgovor na invazivne vrste (aktivnosti 3.1-3.2)

Finalizovati izradu Protokola u planiranom roku (do kraja 2026), uz pribavljanje mišljenja svih uključenih subjekata (Komisije, SVL i BTF) (aktivnost 3.1). Dostaviti Protokol svim relevantnim institucijama odmah po njegovom usvajanju (aktivnost 3.2).

Jačanje međuinstitucionalne saradnje i kontinuitet finansiranja

Nastaviti i dalje jačati međuinstitucionalnu saradnju uspostavljenju tokom sprovođenja ovog Programa — između Ministarstva zdravlja, Instituta za javno zdravlje, Specijalističke veterinarske laboratorije i Biotehničkog fakulteta — koja se pokazala djelotvornom kroz zajedničko sprovođenje eksperimenata i uspješnu realizaciju programa praćenja krpelja, uz formalizovanje protokola razmjene podataka između institucija. Uz to, poželjno je obezbijediti i veći kontinuitet finansiranja aktivnosti tokom cijele budžetske godine, s obzirom na strateški značaj ove oblasti za javno zdravlje Crne Gore.

Zaključak

Bez obzira što sprovođenje Programa za nadzor i kontrolu vektora 2023-2025 predstavlja prvi put da je Crna Gora uspostavila sveobuhvatan, sistematski pristup ovoj oblasti, rezultati su ohrabrujući — od ukupno 21 planirane aktivnosti, 13 je u potpunosti realizovano, a dodatne 3 djelimično, uz realizaciju 69,2% planiranih finansijskih sredstava. Za cio period 2023-2025, od ukupno 21 planiranih aktivnosti, realizovano je 13 (61,9%), djelimično je realizovano 3 (14,3%), a nije realizovano 5 (23,8%). Najznačajnije dostignuće ovog perioda — usvajanje novog Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti — stvara čvršći pravni osnov za dalje sprovođenje ove politike. Preostali izazovi identifikovani u ovom izvještaju predstavljaju konkretna, rješiva pitanja, čije adresiranje treba da doprinese daljem unapređenju ove oblasti u narednom programskom periodu.